

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Факультет психології та соціології
Кафедра практичної та клінічної психології

Л. І. Магдисюк

Арттерапія в роботі з дітьми та дорослими

Методичні рекомендації до курсу
«Арттерапія в роботі з дітьми та дорослими»
(магістрів)

Луцьк
Вежа-Друк
2021

УДК 159.98:[615.85:7(072)

М 12

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 3 від 20 листопада 2020 р.)*

Рецензенти:

Вірна Ж. П. – доктор психологічних наук, професор кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Остапівський О. І. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології ВППО.

Магдисюк Л. І.

М 12 Арттерапія в роботі з дітьми та дорослими : методичні рекомендації до курсу «Арттерапія в роботі з дітьми та дорослими» (магістрів) / Людмила Іванівна Магдисюк. – Луцьк : Вежа-Друк. – 2021. – 24 с.

У методичних рекомендаціях до курсу «Арттерапія в роботі з дітьми та дорослими» викладено мету вивчення дисципліни, загальні вимоги до підготовки студентів, представлений опис навчального курсу, тематичні огляди змістових модулів, плани лекційних, практичних та лабораторних занять, питання для самостійної та індивідуальної роботи, питання для підготовки до екзамену, перелік літературних джерел та Інтернет-ресурсів, рекомендованих до опрацювання, а також модульні контрольні роботи із предмету.

Методичні вказівки рекомендуються студентам факультету психології та соціології спеціальностей «Практична психологія» кваліфікаційного рівня «Магістр» і повністю відповідають навчальній програмі з дисципліни.

УДК 159.98:[615.85:7(072)

© ВНУ імені Лесі Українки, 2021

© Магдисюк Л.І., 2021

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. АНОТАЦІЯ КУРСУ	5
3. КОМПЕТЕНЦІЇ.....	5
4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
5. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ.....	7
6. ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ.....	11
7. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ).....	12
8. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ	13
9. ОЦІНЮВАННЯ.....	16
10. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ	17
11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	19

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки, 053 Психологія, «Практична психологія (психологічне консультування та психотерапія)», Магістр	Нормативна
Кількість годин/кредитів <u>120/ 4</u>		Рік навчання <u>II</u>
		Семестр <u>III</u> -ий
		Лекції <u>12</u> год.
ІНДЗ: <u>€</u>		Практичні (семінарські) <u>14</u> год.
	Лабораторні <u>14</u> год. Індивідуальні <u> </u> год.	
Мова навчання	Самостійна робота <u>72</u> год.	
	Консультації <u>8</u> год.	
		Форма контролю: <u>екзамен</u>
		українська

II. Інформація про викладача:

ППП Магдисюк Людмила Іванівна

Науковий ступінь кандидат психологічних наук

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри практичної та клінічної психології

Контактна інформація: мобільний телефон +380665201640;
електронна адреса magdisyukl@ukr.net

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щовівторка з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 202. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу Навчальна дисципліна «Арттерапія в роботі з дітьми та дорослими», як необхідна складова професійної підготовки майбутніх практичних психологів, є однією з основних форм практичного застосування професійних можливостей психолога шляхом ознайомлення студентів з методами арт-терапії, вміння розпізнавати індивідуально-психологічні особливості клієнта; здійснювати психотерапевтичну та консультативну роботу з використанням арт-терапевтичних методів

2. Пререквізити: загальна психологія

3. Постреквізити: основи практичної психології, психологічне консультування, психотерапія

4. Мета і завдання навчальної дисципліни: викладання навчальної дисципліни передбачає ознайомлення студентів з широким колом теоретико-методологічних питань та оволодіння практичними навиками щодо особливостей використання методів арт-терапії, їх метою, основними завданнями та предметом вивчення, ознайомлення з терапевтичним потенціалом зображувального мистецтва у лікувально-реабілітаційній роботі та при психологічній корекції в роботі практичного психолога з дітьми та дорослими. Завдання курсу полягає у вивченні сутності психологічної допомоги методами арт-терапії, вивчення умов та ситуації, які передбачають застосування методів арт-терапії в практиці психологічного консультування в роботі з дітьми та дорослими.

5. Результати навчання: студенти будуть компетентними у таких питаннях:

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами.

ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК10. Здатність самостійно розробляти проекти шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових ідей.

6. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	лек.	практ.	лабор.	сам. роб.	конс.	бали
Змістовий модуль 1. Основи теорії та методології арттерапії.							
Тема 1. Теоретико-методологічні основи застосування методів арттерапії.							
Тема 2. Психодинамічна психотерапія.							
Тема 3. Основні форми арттерапевтичної роботи.							
Тема 4. Діагностичні можливості арт-терапії.							
Тема 5. Графічні методи в психологічній діагностиці.							
Тема 6. Арттерапевтичний інструментарій.							
Усього за змістовним модулем 1							
Змістовний модуль 2. Види арттерапії. Особливості та принципи роботи психолога методами арттерапії.							
Тема 7. Ізотерапія.							
Тема 8. Використання арт-технік в практиці казкотерапії.							
Тема 9. Метод мандалотерапії.							
Тема 10. Арт-техніки роботи з піском, глиною та іншими пластичними матеріалами.							
Тема 11. Арт-техніки роботи з природними та синтетичними матеріалами.							
Тема 12. Лялькотерапія як метод арттерапії.							
Усього за змістовним модулем 2							28
Види підсумкових робіт							Бал
Модульна контрольна робота							60
ІНДЗ							8
Інше (дискусії, реферат)							4
Усього годин/ Балів		12	14	14		7	100

Теми практичних занять

Змістовий модуль 1. Основи теорії та методології арттерапії.

Тема 1. Вступ до предмету. Теоретико-методологічні основи застосування методів арттерапії.

1. Поняття арттерапії в психологічній науці.
2. Предмет та завдання арттерапії.
3. Використання образотворчого мистецтва з психодіагностичною, психокорекційною та психотерапевтичною метою.
4. Процедури арттерапії. Основні функції та галузі використання арттерапії.
5. Історія розвитку арт-технік. Історія розвитку арттерапії.
6. Етапи виникнення і формування арт-терапії.
7. Переваги арт-технік в порівнянні з вербальними формами психокорекційної роботи.
8. Мобілізація творчого потенціалу людини.

Тема 2. Психодинамічна психотерапія.

1. Аналітичні аспекти розуміння природи і механізмів образотворчого мистецтва.
2. Основні положення теорії З.Фрейда.
3. Механізми психологічного захисту та їх значення для діагностики клієнтів.
4. Несвідоме і мистецьке фантазування.
5. Метод вільних асоціацій.
6. Психоаналітичний підхід К. Юнга у вивченні творчості.
7. Метафора та архетипи в площині арттерапії.
8. Сучасні психоаналітичні концепції розвитку особистості.
9. Теорія прив'язаності Боулбі.
10. Психологічна природа і функції символу в арттерапевтичній діяльності.
11. Застосування мови символів.

Тема 3. Основні форми арттерапевтичної роботи.

1. Індивідуальна та групова арттерапія.
2. Художні форми роботи і арттерапевтичні вправи в психологічному забезпеченні професійної діяльності психолога практика.
3. Огляд дослідження застосування арт-терапії в психологічному забезпеченні професійної діяльності психолога-практика.
4. Види арттерапії: Ізотерапія, лялько терапія, казкотерапія, фототерапія, музикотерапія тощо.
5. Обмеження в арттерапії.

Тема 4. Діагностичні можливості арт-терапії.

1. Терапія дітей та підлітків методами арт.
2. Оцінка діагностичних параметрів у арттерапії.
3. Способи інтерпретації психомалюнків в психодіагностиці.

4. Класичні діагностичні засоби.
5. Символізм кольору.
6. Кольорова карта для арт-терапії.
7. Інтерпретація ліній.
8. Особливості арт терапевтичної роботи з дітьми.
9. Методичні підходи до арттерапії дітей, підлітків та дорослих.
10. Застосування арттерапії в освітньому процесі.
11. Фототерапія.
12. МАК в психотерапевтичній роботі з дітьми, підлітками та дорослими.

Тема 5. Графічні методи в психологічній діагностиці.

1. Арттерапія та проєктивний малюнок.
2. Метод творчих інсталяцій.
3. Віннікот «Метод каракулей».
4. Проєктивні методи.
5. Графічне зображення як невербальне повідомлення для іншого.
6. «Неавторська» сторона зображення.
7. Методи психографічного аналізу тексту.
8. Психологічні малюнкові тести.
9. Правила роботи.
10. Робота з малюнком.
11. Терапевтична робота та розвиток творчості.
12. Малюнок на задану тему.
13. Спонтанний малюнок. Акватипія.

Тема 6. Арттерапевтичний інструментарій.

1. Графічні арт-техніки.
2. Робота з папером.
3. Прийоми роботи з фарбами, олівцями, фломастерами та допоміжними засобами для них (пензлі, ролики, губки тощо); використання графічних арт-технік у психодіагностичній та психокорекційній роботі.
4. Інтерпретація кольорів в арт-терапії.
5. Спонтанне малювання.
6. Малювання способом відбитків.
7. Арт-техніки роботи з папером.
8. Принципи роботи з папером.
9. Робота з кольоровим папером.
10. Створення колажів.

Змістовий модуль 2.

Види арттерапії. Особливості та принципи роботи психолога методами арттерапії.

Тема 7. Ізотерапія.

1. Психодіагностика засобами проєктивного малювання.
2. Загальні принципи використання психомалюнків.
3. Функції психомалюнків в арттерапевтичній роботі.

4. Принципи застосування малюнка у психодіагностиці.
5. Проективні малюнкові методи.
6. Способи інтерпретації психомалюнків в психодіагностиці.
7. Класичні діагностичні засоби.
8. Символізм кольору. Кольорова карта для арт-терапії. Інтерпретація ліній.
9. Індивідуальні та групові форми використання психомалюнків у психокорекції.
10. Специфіка використання психомалюнків в роботі з дітьми.
11. Ігрові форми роботи.

Тема 8. Метод мандалотерапії.

1. Мандала.
2. Структурні елементи мандали.
3. Техніки роботи з мандалами.
4. Усвідомлення автентичних потенцій через зображення символів та образів (індивідуальна психотерапевтична робота та робота у психотерапевтичній трійці).
5. Вплив мандали на особистісний розвиток.
6. Створення мандали-оберега «Ловець снів».

Тема 9. Використання арт-технік в практиці казкотерапії.

1. Принципи казкотерапії та способи використання у ній арттехнік.
2. Казка як двері до колективного несвідомого, як спосіб контакту з дитячими ресурсами; як вказівка до дії; як засіб «обходу» опору.
3. Архетип і символіка казки.
4. Відомі казкові персонажі, архетипічне значення образів.
5. Казка як архетипічна метафора: діагностичні можливості.
6. Діагностичні критерії в казці.
7. Індивідуальна казкотерапія.
8. Варіанти створення казок, їх діагностичне значення, шляхи інтерпретації.
9. Складання казки метафори на замовлення клієнта.
10. Групова казкотерапія.
11. Конструювання казкових сюжетів у групі.
12. Корекція та діагностика за допомогою казок при роботі в групі.
13. Арт-техніки в психодіагностиці казкою.

Тема 10. Арт-техніки роботи з піском, глиною та іншими пластичними матеріалами

1. Історія виникнення піскової арт-терапії.
2. Принципи піскової терапії.
3. Подання інструкції при роботі з піском.
4. Обладнання для роботи з піском. Піднос: форма, колір, розміри. Матеріали: пісок, вода, предмети пісочниці.
5. Типи предметів, які використовуються в пісковій арт-терапії.
6. Проективна психодіагностика в пісочниці (індивідуальна та групова форми).

7. Карти пісочної арт-терапії.
8. Символіка відбитків на піску та форм з піску.
9. Покази до застосування групової піскової арт-терапії.
10. Основні психодіагностичні «мішені» в груповій роботі.
11. Психокорекція в пісочниці (індивідуальна та групова форми).
12. Прийоми обговорення.
13. Основні способи гри з піском і водою.
14. Робота з глиною, пластиліном. Принципи ліплення.
15. Енергетичний аспект, аспекти екстеріоризації, самоутвердження, самовдосконалення.
16. Етапи роботи з глиною для підвищення самооцінки.
17. Стадії роботи з глиною. Знайомство з глиною.
18. Підготовчі етапи у технології ліплення: вимішування глини, розкачування кулі, трансформація кулі в куб, виліплювання дірок в кубі.
19. Навчання прийомам роботи з глиною.
20. Прийоми роботи з глиною: занурення рук в глину, стискання, розтягування, витягування, розрив, проколювання, розкачування, прикріплення.

Тема 11. Арт-техніки роботи з природними та синтетичними матеріалами.

1. Ознайомлення зі способами використання різних природних та синтетичних матеріалів у 7 роботі з арт-техніками.
2. Загальні принципи використання природних та синтетичних матеріалів.
3. Мета застосування природних матеріалів в роботі з дітьми.
4. Види природних та синтетичних матеріалів.
5. Створення виробів з природних матеріалів.
6. Мозаїки з зерен, з ракушок. Робота з овочами.
7. Робота з тканиною. Робота з гудзиками. Робота зі шнурівками.
8. «Малювання за допомогою клубка».
9. Робота з сірниками.
10. Організація спільної зображувальної роботи в парах, що дозволяє розвивати комунікативні навички, досліджувати і коректувати соціальні ролі і звичні форми поведінки.

Тема 12. Лялькотерапія як метод арттерапії

1. Загальна характеристика методу.
2. Форми, завдання та функції лялько терапії.
3. Техніки лялько терапії.
4. Види ляльок для корекційної та розвивальної роботи з дітьми.
5. Процес лялько терапії (виготовлення ляльок, використання ляльок для емоційного від реагування).
6. Основні прийоми роботи із лялькою.

Теми лабораторних занять

1. Вступ до предмету. Теоретико-методологічні основи застосування методів арт-терапії. Опрацювання теоретичних джерел сучасних психоаналітичних концепцій (Маклер, Ненсі Маквільямс, М. Кляйн та ін..)

2. Психодинамічна психотерапія. Аналітичні аспекти розуміння природи і механізмів образотворчого мистецтва. Погляд вітчизняних та зарубіжних вчених на достовірність діагностичних показників при застосуванні проєктивних методів (аналіз і конспектування літературних джерел)

3. Основні форми арттерапевтичної роботи. Аналіз прикладних галузей застосування арт-терапії: у роботі з дітьми з вираженими порушеннями у розвитку, у пренатальній психології, у геронтопсихології, у пенітенціарній психокорекції, у медичній психології тощо (опрацювання публікацій у періодичних та фахових виданнях).

4. Ізотерапія. Психодіагностика засобами проєктивного малювання.

5. Використання арт-технік в практиці казкотерапії. Оформити презентацію щодо застосування технологій «Казкотерапії» в практиці роботи з дітьми та дорослими.

6. Арт-терапевтичний інструментарій. Графічні арт-техніки. Робота з папером.

7. Арт-техніки роботи з піском, глиною та іншими пластичними матеріалами

8. Арт-техніки роботи з природними та синтетичними матеріалами.

9. Лялькотерапія як метод арттерапії

10. Метод мандалотерапії: усвідомлення автентичних потенцій через зображення символів та образів (індивідуальна психотерапевтична робота та робота у психотерапевтичній трійці).

11. Провести діагностичне дослідження іншої особи за допомогою проєктивних методик «Людина під дощем», «Людина, що зриває яблуко», «Кактус», «Слон». Оформити звіт у вигляді есе.

ІНДЗ

1. Виконати презентацію на одну із запропонованих тем:

1. Сутність і смисл творчості у філософській і психологічній традиції.
2. Проблема творчої діяльності у психології.
3. Психотерапевтичний потенціал мистецтва.
4. Мистецтво як спосіб реалізації творчої спрямованості.
5. Науково-культурні передумови виникнення арт-терапії.
6. Роль професійних об'єднань у розвитку арт-терапії.
7. Творчість як конфлікт між несвідомими і свідомими проявами психіки у теорії З.Фрейда.
8. Роль індивідуації у становленні творчої особистості (теорія К. Юнга).
9. Прояви архетипів у художній творчості.

2. Провести психодіагностичне обстеження за допомогою проективної методики й написати протокол терапевтичної сесії «Моя сім'я» «Дім, Дерево, Людина» «Кактус», «Людина під дощем».

3. Розробити зміст і структуру арт-терапевтичного заняття на вільну тему.

4. Підготувати презентацію на одну із запропонованих тем:

- Ізотерапія;
- Казкотерапія;
- Лялькотерапія;
- Музична терапія;
- Робота з пластичними матеріалами (глина, пластилін);
- Пісочна терапія;
- Фототерапія;
- Тілесно-орієнтована терапія
- Танцювальна терапія
- Мандалотерапія

7. Завдання для самостійного опрацювання:

Таблиця 3

Самостійна робота

1	<p>Тема 1. Можливості та обмеження сучасної арт-терапії.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Історія становлення психотерапії2. Книга Ірвіна Ялома «Психотерапія»3. Арттерапія як вид психотерапії4. Карл Густав Юнг. Роль арттерапії через призму його теорії.5. Вимоги до особистості арт-терапевта.6. Інструменти арт-терапевта.7. Кольоротерапія. Значення кольорів.
2	<p>Тема 2. Діагностика особистості засобами творчого самовираження</p> <ol style="list-style-type: none">1. Поняття про проєктивну діагностику, знайомство з базовими механізмами (техніками) інтерпретації в арт-терапії.2. Формування понять про інтерпретаційні варіанти використання кольору в діагностиці особистості .3. Основи підходи до інтерпретацій арт-продукта клієнта (психоаналітичний, типологічний, культуральний, ситуативний, емоційно-рефлексивний).4. Поняття про асоціації як основу інтерпретації в арт-терапії
3	<p>Тема 3. Проєктивна діагностика особливості аналізу психічного продукту особистості.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Поняття про проєктивну діагностику.2. Особливості роботи з проєктивними методиками та їх інтерпретація .3. Основи підходи до інтерпретацій символів, образів в арт-продуктах клієнта (психоаналітичний, типологічний, культуральний, ситуативний, емоційно-рефлексивний)4. Поняття про розстановки в роботах клієнта5. Засоби роботи із проєктивними методиками
4	<p>Тема 4. Проєктивна діагностика особливості аналізу психічного продукту особистості</p> <ol style="list-style-type: none">1. Вправа «Малюнок емоцій першого дня».2. Тест самоаналіз: моя асоціація, моя лінія, мій натиск, мій штрих, мій простір, мій колір.3. Вправа «Домальовування трьох фігур».4. Вправа «Знайти зображення».5. Вправа «Асоціативні образи» (робота з мапою слова).6. Вправа «Три дерева» (презентація з основами інтерпретації методики).7. Три спонтанних малюнка по рефлексії навчального дня.

5	<p>Тема 5. Арт-терапія в роботі із сім'єю та родом</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про проєктивну діагностику, психокорекцію, консультування в при застосуванні арт-терапевтичних методів роботи із сім'єю. 2. Особливості роботи з проєктивними методиками та їх інтерпретація при арт-терапії сім'ї. 3. Поняття про методи сімейних розстановок та техніки корекції сімейних відносин із використанням арт-засобів та арт-технологій. 4. Розуміння прив'язаностей та їх корекція в роботі арт-консультування.
6	<p>Тема 6. Арт-терапія в роботі із сім'єю та родом (практична частина)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розстановка сім'ї з дерев'яними фігурками. 2. Розстановка на піску. 3. Малюнок «Я і моя сім'я». «Сім'я, яку я хочу». «Сім'я, якої у мене ніколи не буде». 4. Створення казки «Образа, яка ніколи не повернеться». 5. Створення оберегу моєї сім'ї.
7	<p>Тема 7. Образ, символ, метафора в сучасній психотерапії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мислення в метафорах. 2. Символізм Річки. 3. Символізм природних явищ та світу природи (рослини, тварини, птахи). 4. Символи Дому, Переходу, Дзеркала. 5. Сексуальні символи по З. Фрейду. 6. Символіка чисел. 6. Психосинтез Асаджолі.
8	<p>Тема 8. Образ, символ, метафора в сучасній психотерапії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. «Метафоричний портрет моєї сім'ї». 2. Представлення трьох протоколів роботи з клієнтом за методиками «Сім'я тварин», «Гніздо птаха». 3. «Моя сім'я в фантастичному просторі». 4. Тканинотерапія. 5. Танцювальні техніки.
9	<p>Тема 9. Візуальні психотехніки</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Створення маски 2 тварин (інтеграція в одній масці двох тварин). 2. Гіпсова маска «Відродження сили» (підбір під маски 3 життєстверджуючі аформації). <ul style="list-style-type: none"> • Я-можу • Я-хочу • Я-буду 3. Маска внутрішньої краси або як зробити так щоб полюбити себе – в якій масці я себе люблю. 4. Кому віддати маску, яка мені не потрібна (технологія асамблеї).

10	<p>Тема 10. Робота з слуховими образами</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вправа медитація «Колесо життя». 2. Метод вільних асоціацій. 3. Знайти приклади із казок, які відображають способи виходу із кризи. 4. Написати алгоритми подолання криз через казку, створити свою анти кризову казку. 5. Підібрати 50 прислів'їв, афоризмів, крилатих висловів, які допомагають людині долати кризу. 6. Ілюструвати їх в картках (в кольорі, в формі, в картинці, в символі, в тваринах, в предметі).
11	<p>Тема 11. Індивідуальна та групова арт-терапія дітей з вираженими порушеннями розвитку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Пісочна терапія. 2. Розстановки на піску. 3. Вимоги до піскової терапії.
12	<p>Тема 12. Індивідуальна та групова арт-терапія дітей з вираженими порушеннями розвитку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Групова техніка піскової психотерапії «Створи світ вчорашнього дня». 2. Вправа «10 слів асоціацій» (хочеться / не хочеться). 3. Структурування інтересів в асоціативному методі «Що я хочу від арттерапії для себе». 4. Вправа «Будинок, в якому буду жити». 5. Метафоричний малюнок «Трояндовий кущ». 6. Аналіз навчальної сесії у вигляді колажу із своїх малюнків.
13	<p>Тема 13. Арт-терапія в роботі з психосоматичними хворими</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Первинна діагностика: соматика чи органіка. 2. Психосоматичний комплекс. 3. Методика «Горщики». 4. Методика «Яблуко та черв'ячок». 5. Метафоричні карти «Ріка». 6. Методика «Річка мого здоров'я».
14	<p>Тема 2: Проективна діагностика особливості аналізу психічного продукту особистості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Метафоричні карти. 2. Як обрати колоду для роботи. 3. Аналіз та особливості інтерпретації проективних методик.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента: відвідування занять є обов'язковим. За умови відвідування та якісної підготовки до занять студент може набрати максимальну кількість балів поточного оцінювання. За наявності об'єктивних причин (відрядження, стажування, хвороба тощо) студент може перездати тему курсу, навчатися он-лайн. За бажанням підвищити рейтинг, студент може добрати бали, виконавши певний вид робіт

Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час модульних контрольних робіт заборонене. Письмові роботи студента обов'язково проходять перевірку на наявність плагіату (допускається не більше 20 % текстових запозичень).

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Максимально оцінюється робота студента на занятті (за умови успішної відповіді). За наявності об'єктивних причин (відрядження, стажування, хвороба тощо) студент може перездати тему курсу

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового контролю є екзамен. У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажанням підвищити рейтинг, студент може добрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати одну із тем, або перездати якусь тему, написавши підсумковий тест тощо). Залік відбувається у формі усного опитування. Студент може не скласти екзамен, якщо за результатами поточного оцінювання та модульної контрольної роботи набирає 75 і більше балів.

VI. Шкала оцінювання

Таблиця 4

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 –81	Добре
67 –74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЕКЗАМЕН

1. Історія розвитку арт-терапії.
2. Принципи арт-терапії.
3. Вимоги до особистості арт-терапевта.
4. Моделі та задачі арт-терапії.
5. Засоби арт-терапевта.
6. Структура арт-терапевтичного заняття (2 год).
7. Різні варіанти використання методу арт-терапії.
8. Структуровані та неструктуровані види занять.
9. Графічне зображення як невербальне повідомлення для іншого.
10. «Неавторська» сторона зображення.
11. Методи психографічного аналізу тексту.
12. Психологічні малюнкові тести. Правила роботи.
13. Робота з малюнком.
14. Терапевтична робота та розвиток творчості.
15. Малюнок на задану тему.
16. Спонтанний малюнок.
17. Акватипія.
18. Кольоротерапія, робота зі слуховими та вербальними техніками та тілом.
19. Побудова особистої мандали.
20. Візуальні метафори.
21. Візуальні символи.
22. Символіка кольору. «Чотириколірна людина» Люшера.
23. Танцювальні психотехніки.
24. Музикотерапія.
25. Вільні асоціації.
26. Ізотерапія.
27. Бібліотерапія. Віршотерапія.
28. Діагностика, психокорекція, консультування в драматерапії, маско терапії та при роботі із гримом.
29. Особливості роботи з індивідуальними спектаклями за допомогою ляльок.
30. Форми маскотерапії.
31. Механізми подолання психологічних проблем через перенесення проблем на маску.
32. Пошук тілесних трансляцій в малюнках клієнтів.
33. Моніторинг фізичного стану за допомогою кататимних образів на піску.
34. Формування власної легенди «Я рукою знімаю ...».
35. Віра, впевненість, довіра – як похідні здоров'я. – піскове моделювання.
36. Форми роботи арт-терапевта із психосоматичними клієнтами.
37. Механізми подолання тілесних симптомів засобами арт-терапії.
38. Форми роботи: фототерапія, робота із арт-картами, проєктивна діагностика, асоціативний метод, інтерпретація малюнків та зображень, аналіз кольорового вибору, піскове моделювання, тілесно - орієнтована терапія.
39. Психодіагностика засобами проєктивного малювання.

40. Проективні малюнкові методи.
41. Символізм кольору. Кольорова карта для арт-терапії.
42. Індивідуальна та групова арттерапія.
43. Художні форми роботи і арттерапевтичні вправи в психологічному забезпеченні професійної діяльності психолога практика.
44. Види арттерапії: ізотерапія, лялькотерапія, казкотерапія, фототерапія, музикотерапія, мандадотерапія тощо.
45. Загальні принципи використання природних та синтетичних матеріалів.
46. Створення виробів з природних матеріалів.
47. Види природних та синтетичних матеріалів.
48. Форми, завдання та функції лялько терапії.
49. Техніки лялько терапії.
50. Види ляльок для корекційної та розвивальної роботи з дітьми.
51. Історія виникнення піскової арт-терапії.
52. Подання інструкції при роботі з піском.
53. Обладнання для роботи з піском. Піднос: форма, колір, розміри. Матеріали: пісок, вода, предмети пісочниці.
54. Типи предметів, які використовуються в пісковій арт-терапії.
55. Проективна психодіагностика в пісочниці (індивідуальна та групова форми).
56. Символіка відбитків на піску та форм з піску.
57. Покази до застосування групової піскової арт-терапії.
58. Психокорекція в пісочниці (індивідуальна та групова форми).
59. Основні способи гри з піском і водою.
60. Робота з глиною, пластиліном. Принципи ліплення.
61. Етапи роботи з глиною для підвищення самооцінки.
62. Стадії роботи з глиною. Знайомство з глиною.
63. Підготовчі етапи у технології ліплення: вимішування глини, розкачування кулі, трансформація кулі в куб, виліплювання дірок в кубі.
64. Прийоми роботи з глиною: занурення рук в глину, стискання, розтягування, витягування, розрив, проколювання, розкачування, прикріплення.
65. Музична терапія.
66. Танцювальна терапія.
67. Фототерапія.
68. Тілесно-орієнтована терапія.
69. Казкотерапія.
70. Фототерапія.

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси:

Основна література

1. Грабенко Т. М., Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Чудеса на песке (методический практикум по песочной терапии) песочная терапия.
2. Дженингс С., Минде А. «Сны, маски и образы. Практикум по арт-терапии». М., 2003.
3. Диагностика в арт-терапии. Метод «Мандала» ред. А. И. Копытина. СПб., 2002.
4. Зинкевич-Евстигнеева, Грабенко Т.М. Чудеса на песке. Практикум по песочной терапии. СПб.: Речь, 2010. – 340 с.
5. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д., Грабенко Т. М. Практикум по креативной терапии. СПб.: Речь, 2001. С. 149 –150.
6. Киселева М. В. Арт-терапия в работе с детьми: Руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми. – СПб.: Речь, 2006. – 160 с
7. Копытин А. И. «Системная арт-терапия». СПб.: Питер, 2001.
8. Копытин А. И., Корт Б. «Техники аналитической арт-терапии: исцеляющие путешествия». СПб.: Речь, 2007.
9. Копытин А. И., Свистовская Е. Е. Руководство по детско-подростковой и семейной арттерапии. – СПб.: Речь, 2010. – 256 с. 16. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. СПб.: Питер, 2000, с. 437 – 438, 440.
10. Кузуб Н. В., Э. И. Осипук Э. И. В гостях у песочной феи. Организация педагогической песочницы и игр с песком для детей дошкольного возраста. Методическое пособие для воспитателей и психологов дошкольных учреждений. СПб.: Речь: М.: Сфера, 2011. – 61 с.
11. Лебедева Л. Д. «Практика арт-терапии: подходы, диагностика». СПб.: Речь, 2003.
12. Магдисюк Л. І. Казкотерапія в психологічному консультуванні дітей та дорослих: навч. Посіб. для студ. вищ. навч. закл. III–IV рівнів акредитації / Людмила Іванівна Магдисюк, Раїса Петрівна Федоренко, Марія Іванівна Замелюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2019. – 152 с.
13. Психолого-педагогічна допомога особистості засобами арттерапії : міжнародна колективна монографія / за заг. ред. Т. А. Ткачук, Н. О. Бочаріна / Переяслав (Київ.обл.) : Домбровська Я. М., 2020. 237 с.
14. Пурнис Н. Е. «Арт-терапия. Аспекты трансперсональной психологии». СПб.: Речь, 2008.
15. Сакович Н. А. Технология игры в песок. Игры на мосту. СПб.: Речь, 2008. – 176 с.
16. Соколова Е. Т. Проективные методы в исследовании личности / Соколова Е. Т. – М.: Дуга, 2005. – 213 с.
17. Сусанина И. «Введение в арт-терапию». Когито, 2007.
18. Тренинг развития жизненных целей / Под ред. Е. Г. Трощиной. СПб.: Речь, 2001. С. 148 – 149.

19. Ширн Ч., Расселл К. «Рисунок семьи» как методика изучения детско-родительских взаимоотношений // Альманах психологических тестов. Рисуночные тесты. М.: КСП, 1997. С. 272 – 285.

20. Шоттенлоэр Г. Рисунок и образ в гештальттерапии. СПб.: Изд-во Пирожкова, 2001. С. 219 – 228. Глава «Семейные рисунки».

Допоміжна література

1. Агаянц Г. Ц. Состояние как системное проявление психики / Г. Ц. Агаянц, Е. А. Калинин // Проблемы психических состояний в спорте. – Ереван, Б.и., 1987. – 218 с.

2. Алан Дж. Ландшафт детской души / Дж. Алан. – М.: Пэр СЭ, 2006. – 272 с.

3. Артбук як сучасна форма збереження та структурування наративів особистості / Л. І. Магдисюк, Т. І. Бульчик // Інноваційні арт-терапевтичні технології: матеріали I Всеукр. наук. інтернетконф., 12 березня 2019 р., м. Переяслав-Хмельницький / [за заг. ред.: В. А. Вінс, Т. М. Кузьменко, І. М. Зозуля] / Переяслав-Хмельницький (Київ. Обл.): Домбровська Я. М., 2019. – С. 82–86.

4. Арт-терапевтичні методи впливу на міжособистісне спілкування осіб пізньої зрілості / Л. І. Магдисюк, Б. В. Павлова, В. В. Пасічко // Інноваційні арт-терапевтичні технології: матеріали I Всеукр. наук. інтернетконф., 12 березня 2019 р., м. Переяслав-Хмельницький / [за заг. ред.: В. А. Вінс, Т. М. Кузьменко, І. М. Зозуля] / Переяслав-Хмельницький (Київ. Обл.): Домбровська Я. М., 2019. – С. 90–93.

5. Арт-терапія як засіб корекції тривожності у клієнтів / Л. І. Магдисюк, І. О. Рубцова // Інноваційні арт-терапевтичні технології: матеріали I Всеукр. наук. інтернетконф., 12 березня 2019 р., м. Переяслав-Хмельницький / [за заг. ред.: В. А. Вінс, Т. М. Кузьменко, І. М. Зозуля] / Переяслав-Хмельницький (Київ. Обл.): Домбровська Я. М., 2019. – С. 94-97.

6. Арт-технології в роботі практичного психолога з особами пізньої зрілості / Л. І. Магдисюк, О. М. Хлівна // Інноваційні арт-терапевтичні технології: матеріали I Всеукр. наук. інтернетконф., 12 березня 2019 р., м. Переяслав-Хмельницький / [за заг. ред.: В. А. Вінс, Т. М. Кузьменко, І. М. Зозуля] / Переяслав-Хмельницький (Київ. Обл.): Домбровська Я. М., 2019. – С. 97-101.

7. Бетенски М. Что ты видишь? Новые методы арт-терапии / М.Бетенски. – Москва : МИР, 2002. – 117 с.

8. Богданович В. Новейшая арт-терапия. О чем молчат искусствоведы / В.Богданович. – М.: Золотое Сечение, 2008. – 58 с.

9. Будза А. Эзотерическая фотография. Дзэн и фото-арт-терапия / А. Будза. – Ростов- на-Дону: Издательство «Феникс», 2007. – 225 с.

10. Бурно М.Е. Терапия творческим самовыражением / М. Е. Бурно. – М. :

11. Бутримова К. Ю. Проективные методы диагностики в современных социокультурных условиях: актуальные проблемы разработки и практики применения / К. Ю. Бутримова, Е. В. Васина, Е. А. Федуринна,

В. А. Ерентраут // журнал «РЕМ. Psychology. Educology. Medicine» – Новосибирск, 2016. – № 2. – С. 100–122.

12. Васильев В. Н. Здоровье и стресс / Васильев В. Н. – М.: Знание, 1991. – 160 с.

13. Ведяев Ф. П. Мозг, эмоции, здоровье / Ведяев Ф. П. – М.: «Знание», 1990. – 134 с.

14. Дилео Д. Детский рисунок: диагностика и интерпретация. М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭксмоПресс, 2001.

15. Замелюк М. І. Арт-терапія як засіб творчої самореалізація особистості / М. І. Замелюк, Л. І. Магдисюк, Н. В. Ольхова // Психологія : реальність і перспективи : зб. наук. пр. Вип. 10 / упоряд. Р. В. Павелків та ін. – Рівне : РДГУ, 2018. – С. 50–57.

16. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д., Грабенко Т. М. Практикум по креативной терапии. СПб.: Речь, 2001.

17. Карл Густав Юнг. Человек и его символы / К.Г. Юнг.– К.: БЛПР, 2000.– 125 с.

18. Копитін, А. І. Практикум з арт-терапії / А. І. Копитін. – СПб., 2000.

19. Кудрина А. В. Методы арт-терапии в практике психологического консультирования / А. В. Кудрина // Психологический журнал Международного университета природы, общества и человека «Дубна». 2009. № 3. Режим доступа – <http://www.psyanima.ru/>.

20. Лебединський, В. В. Емоційні порушення в дитячому віці та їх корекція / В. В. Лебединський, О. С. Нікольська. – М., 2010.

21. Луньова А. О., Крамаревич О. В. Проективна методика «Баранчик у пляшці» [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://dytpsyholog.com/2015/03/05/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%87%D0%B8%D0%BA%D1%83%20%D0%BF%D0%BB%D1%8F%D1%88/>

22. Магдисюк Л. І. Психологічно-профілактична корекція адикцій у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку (комп'ютерна залежність) / Л. І. Магдисюк та ін.. // Освіта та розвиток обдарованої особистості : щоквартальний науково-методичний журнал / Н. Ф. Федорова та ін.. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України. – 2020. – № 3 (78), III квартал. – С. 82–89.

23. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога: [Монографія] / Вірна Ж. П. - Луцьк: РРВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2003. – 320 с. .

24. Олійник І. В. Арт-терапія як одна з інноваційних психолого-педагогічних технологій у професійній діяльності соціальних працівників / І. В. Олійник // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 61.

25. Оригамі журнал. № 5 (9), 6 (10), 1997.

26. Особливості впливу арт-терапевтичних методик на емоційні переживання під впливом страху майбутнього у осіб пізньої зрілості / Л. І. Магдисюк, А. Р. Збишко // Інноваційні арт-терапевтичні технології: матеріали I Всеукр. наук. інтернетконф., 12 березня 2019 р., м. Переяслав-Хмельницький / [за заг. ред.: В. А. Вінс, Т. М. Кузьменко, І. М. Зозуля] / Переяслав-Хмельницький (Київ. Обл.): Домбровська Я. М., 2019. – С. 86-90.

27. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И.Копытина. СПб.: Питер, 2000.

28. Романова Е. С. Графические методы в практической психологии. СПб.: Речь, 2001.

29. Соколова Е. Т. Проективные методы в исследовании личности / Соколова Е. Т. – М.: Дуга, 2005. – 213 с.

30. Сорокина Н. Кукольный театр как средство развития творческих способностей детей / Н. Сорокина // Дошкольное воспитание. – № 3, 1994. – С. 83–86.

31. Ферс Г. М. Тайный мир рисунка. СПб.: Европейский дом, 2000.

32. Шоттенлоэр Г. Рисунок и образ в гештальттерапии. СПб.: Изд-во Пирожкова, 2001.

33. Штейнхардт Л. Юнгианская песочная психотерапия. СПб.: Питер, 2001.

34. Юнг К. Г. Об архетипах как основе понимания сознательной деятельности человека / К. Г. Юнг // Соціально – політичний журнал. – 1998. №6 – С. 241–246.

35. Яценко Т. С. Психологічні основи групової психокорекції. К.: Либідь, 1996. Копытин А. И. Системная арт-терапия. СПб.: Питер, 2001.

Інформаційні (інтернет) ресурси.

<http://psylib.kiev.ua>.

<http://flogiston.ru/library>

<http://www.psychology.ru/Library>.

<http://psychology.net.ru/articles>.

<http://psyberia.ru>

<http://www.i-u.ru/biblio/default.aspx>

<http://go2bsu.narod.ru/libr/index.htm>

<http://scitylibrary.h11.ru/Library.htm>

<http://scitylibrary.h11.ru/Library.htm>

<http://www.humanities.edu.ru>

<http://www.portalus.ru>

<http://azps.ru> <http://www.psyche.ru>

<http://www.psycho.ru>

<http://www.voppsy.ru>

<http://psyjournal.ru/>

Для нотаток

Навчально-методичне видання

МАГДИСЮК ЛЮДМИЛА ІВАНІВНА

Арттерапія в роботі з дітьми та дорослими

Методичні рекомендації до курсу

«Арттерапія в роботі з дітьми та дорослими»

(магістрів)

Друкується в авторській редакції

Формат 60x84 ¹/₁₆. Обсяг 1,40 ум. друк. арк., 1,36 обл.-вид. арк.
Наклад 100 пр. Зам. 4. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. (0332) 29-90-65).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.